

การจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปลายแหลม
อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี
The Participatory Waste Management in Community Ban Plai Laem
Municipality Koh Samui District, Surat Thani Province

วรรณพร ผลผลา

นักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

E-mail: wannapornvijai@gmail.com

Wannaporn Pholpala

Student, Master of Arts Suratthani Rajabhat University

รับเข้า : 8 พฤษภาคม 2566 แก้วไข : 4 มิถุนายน 2566 ตอบรับ : 5 มิถุนายน 2566

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านปลายแหลม และเพื่อศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านปลายแหลม อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม จากผู้ให้ข้อมูลหลักโดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงจำนวน 30 คน ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชน 10 คน ผู้บริหาร ผู้นำชุมชนและบุคลากรผู้ปฏิบัติงานการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนครเกาะสมุย 10 คน และประชาชน 10 คน

ผลการศึกษาพบว่า 1) บริบทชุมชนบ้านปลายแหลม มีลักษณะเป็นเกาะและมีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักคือ เกษตรกร ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านปลายแหลม พบว่า ไม่มีการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะขาดความรู้ในการคัดแยกขยะ จุดทิ้งขยะไม่เพียงพอ มีถังขยะชำรุดจำนวนมาก รถเก็บขนขยะมาไม่เป็นเวลา และเทศบาลนครเกาะสมุยยังขาดแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ 2) ลักษณะการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านปลายแหลม สามารถแบ่งได้ 4 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา ประชาชนเข้าร่วมวางแผนและทำกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย เช่น โครงการชุมชนสะอาด หน้าบ้านน่าอยู่ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ มีการใช้ประโยชน์จากขยะ เช่น การนำขยะไปทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ นำไปใช้เลี้ยงสัตว์ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยการนำวัสดุที่ใช้แล้วนำกลับมาใช้ใหม่ เช่น ขวดน้ำดื่ม ภาชนะพลาสติก รวมทั้งนำขยะมูลฝอยที่คัดแยกไว้ไปขายเพื่อเพิ่มรายได้ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ติดตามการทำงานร่วมกันในชุมชน เช่น การสังเกตการณ์เก็บขนขยะ การทำความสะอาดหลังเก็บขนขยะมูลฝอย เป็นต้น

คำสำคัญ: การจัดการ ขยะมูลฝอย การมีส่วนร่วม

Abstract

This qualitative research aimed to study contexts and problems in waste management of Banplailaem community, and to study the participation in waste management of Banplailaem community, Koh Samui District, Suratthani Province, by using data collecting from documents, an in-depth interview and a focus group discussion from 30 main samples which were 10 local entrepreneurs, 10 executives and staffs who work in waste management for Koh Samui Municipality, and 10 community members.

The result showed that 1) Banplailaem community is an island with plenty of natural resources. The major occupation of people was farmers. The problem in waste management of Banplailaem community was a lack of waste separation from its inception which may result from the lack of knowledge and understanding in garbage sorting, the lack of waste collecting points, lots of the garbage bins were destroyed, an uncertain time of the garbage trucks in collecting the garbage, and Koh Samui Municipality was still lack of effective guidelines in waste management. 2) The participation in waste management of Banplailaem community could be separated into 4 parts which were a participation from community members in planning and participating the waste management activities such as a Clean Community Project, Beautiful House Project, a participation in applicative waste operation such as making fertilizer, bio- extract, and animal food, a participation in reusing material like drinking water bottles and plastic bags, and also included garbage sorting before selling, and a participation in evaluating and tracking their community cooperation such as an observation in garbage transportation and cleaning after collecting the garbage.

Keywords: management, waste, participation

บทนำ

จากสถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย พบว่าในปี 2564 มีขยะมูลฝอยเกิดขึ้น 24.98 ล้านตันหรือ 68,434 ตันต่อวัน อัตราการเกิดขยะมูลฝอยเฉลี่ย 1.03 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน ร้อยละ 32 ของขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นถูกคัดแยกและนำกลับไปใช้ประโยชน์ร้อยละ 37 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นถูกนำไปกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ในขณะที่ขยะมูลฝอยถึงร้อยละ 31 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นถูกกำจัดในครัวเรือนหรือถูกนำไปกำจัด ณ สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยซึ่งมีการกำจัดแบบไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลโดยการเทกอง การเผากลางแจ้งและเตาเผาที่ไม่ม่มีระบบบำบัดมลพิษทางอากาศซึ่งมีจำนวนมากถึง 2,021 แห่งทั่วประเทศ (กรมควบคุมมลพิษ, 2565) กระทรวงมหาดไทยจึงได้มีประกาศเรื่องการจัดการมูลฝอย พ.ศ. 2560 โดยกำหนดนโยบายคือราชการส่วนท้องถิ่นต้องรณรงค์สร้างความรับรู้ ความเข้าใจและจิตสำนึกให้กับประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการลดปริมาณขยะและคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่มีความตระหนักรู้ และรับผิดชอบในการจัดการมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดมูลฝอย และให้เปิดเผยข้อมูลและรายงานผลการดำเนินงานให้ประชาชนทราบสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมและสามารถพึ่งพาตนเองในการจัดการมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) ซึ่งปัญหาการจัดการและกำจัดขยะมูลฝอยเป็นอีกหนึ่งปัญหาที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งกำลังประสบอยู่ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการเก็บขนไม่หมดมูลฝอยตกค้าง วิธีการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างไม่ถูกต้องหรือไม่มีความเหมาะสมสำหรับการกำจัดขยะมูลฝอย ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่สะสมมานานและมีสาเหตุมาจากปัจจัยต่างๆหลายประการ เช่น การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของปริมาณขยะมูลฝอย ซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและสภาพทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นทำให้ประชาชนมีการใช้จ่ายใช้สอยสินค้ามาซึ่มากขึ้นและเพิ่มปริมาณการผลิตมูลฝอย ข้อจำกัดด้านงบประมาณแต่ละบุคลากรของท้องถิ่นซึ่งไม่เพียงพอต่อการลงทุนและปรับปรุงระบบจัดเก็บขนส่งและระบบกำจัดขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพ (สิริมา ปกป้อง, 2561)

ชุมชนบ้านปลายแหลม ตั้งอยู่ตำบลบ่อผุด อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีสภาพพื้นที่อุดมสมบูรณ์ เป็นหมู่บ้านชาวประมงที่เก่าแก่ที่สุดบนเกาะสมุยเหมาะแก่การตั้งถิ่นฐาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านบ่อผุด บ้านเฉวงน้อย บ้านเกาะฟาน บ้านบางรักษ์ บ้านปลายแหลม และบ้านเฉวงใหญ่ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ปลูกมะพร้าว ทุเรียน ลำไย สด มังคุด และยางพารา ซึ่งชุมชนบ้านปลายแหลม มีลักษณะเป็นเกาะและความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นของผู้คนในชุมชนที่สืบทอดความเป็นเกาะสมุยมาแต่โบราณกาล สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นมนต์เสน่ห์ที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือน ทำให้พื้นที่ธรรมชาติบางส่วนถูกทำลายมากเกินไปจนเกิดจำกัดและไม่มีมาตรการในการควบคุมที่ดี ปัญหาขยะจึงเกิดตามมา ด้วยจำนวนปริมาณขยะที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี การแก้ไขปัญหาที่ยากนี้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ เอกชน และความร่วมมือของชุมชน (กองยุทธศาสตร์และงบประมาณเทศบาลนครเกาะสมุย, 2566)

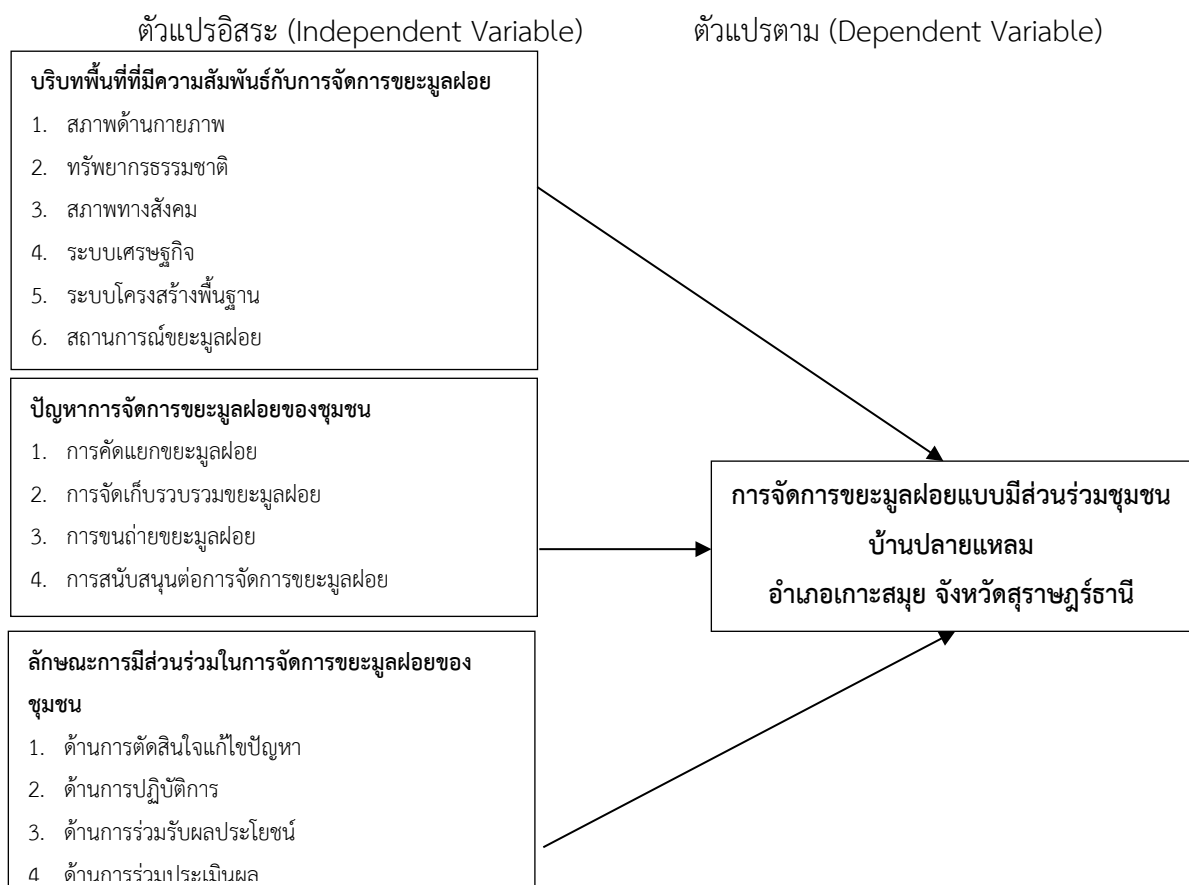
ดังนั้น การศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยและลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยเป็นประเด็นที่น่าสนใจ ทำให้ทราบถึงปัญหาขยะมูลฝอยที่มีในชุมชน รวมถึงการจัดการขยะมูลฝอยแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนบ้านปลายแหลม อำเภอกะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบริบทและปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านปลายแหลม อำเภอกะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านปลายแหลม อำเภอกะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งประเด็นศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปลายแหลม อำเภอกะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการใช้แบบข้อมูลเอกสาร ประกอบ และการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม จากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 3 กลุ่ม รวมทั้งสิ้น 30 คน ได้แก่

1. ผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนบ้านแหลม ได้แก่ ผู้ประกอบการร้านค้า ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร โดยผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 10 คน
2. ผู้บริหาร ผู้นำชุมชนบ้านปลายแหลม และบุคลากรผู้ปฏิบัติงานการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนครเกาะสมุย ได้แก่ นายกเทศมนตรีเทศบาลนครเกาะสมุย ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเทศบาลนครเกาะสมุยและผู้อำนวยการกองช่างสุขาภิบาลเทศบาลนครเกาะสมุย โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 10 คน
3. ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านปลายแหลม โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 10 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Deep Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบทและปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านปลายแหลม อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน โดยทั่วไปเพื่อกำหนดประเด็นสำคัญ และศึกษาบริบทพื้นที่ที่มุ่งเน้นเฉพาะชุมชนบ้านปลายแหลมจากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา แผนการพัฒนาท้องถิ่นของตำบลเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน
2. ค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีการจัดการขยะมูลฝอย การมีส่วนร่วมของประชาชน และแผนการพัฒนาจัดการขยะมูลฝอย
3. เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 30 คน เกี่ยวกับปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านปลายแหลม

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านปลายแหลม อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1. จัดประชุมกลุ่มย่อยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 30 คน เกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน เพื่อให้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและสรุปผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ใช้ข้อความหรือประโยคจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Deep Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มาจัดหมวดหมู่หรือประเด็นตามลักษณะต่าง ๆ
2. ตีความ กำหนดหัวข้อสำคัญ รวมถึงตรวจสอบข้อมูลให้ถูกต้องพร้อมทั้งบรรยายและยกตัวอย่างคำพูดมาประกอบให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
3. นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ตรวจสอบความถูกต้อง แล้วมาสรุปผลการศึกษาคำวิจัย

ผลการวิจัย

1. บริบทและการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านปลายแหลม อำเภอกะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า

1.1 ข้อมูลบริบทชุมชนบ้านปลายแหลม อำเภอกะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประชากรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตการปกครองเทศบาลนครกะสมุย สภาพพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ โดยตำบลบ่อผุดเป็นหมู่บ้านชาวประมงที่เก่าแก่ที่สุดบนเกาะสมุยเหมาะแก่การตั้งถิ่นฐาน ซึ่งตำบลบ่อผุดแบ่งออกเป็น 6 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านบ่อผุด บ้านเขวน้อย บ้านเกาะฟาน บ้านบางรักษ์ บ้านปลายแหลม และบ้านเขวใหญ่ โดยมีจำนวนประชากรทั้งหมด 7,546 คน โดยแบ่งเป็นประชากรชาย 3,750 คน ประชากรหญิง 3,773 คน พื้นที่ส่วนใหญ่ปลูกมะพร้าว ทุเรียน ลำไย มังคุด และยางพารา ประชากรประกอบอาชีพหลัก ได้แก่ เกษตรกร และอาชีพเสริม ได้แก่ ค้าขาย ซึ่งชุมชนบ้านปลายแหลม มีลักษณะเป็นเกาะและความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นของผู้นับในชุมชนที่สืบทอดความเป็นเกาะสมุยมาแต่โบราณกาล สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นมนต์เสน่ห์ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชม

1.2 ข้อมูลปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านปลายแหลม อำเภอกะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งปรากฏผลการวิจัยดังนี้

1) การคัดแยกขยะมูลฝอย ชุมชนบ้านแหลมประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่มี การคัดแยกขยะมูลฝอย โดยมักจะใส่ขยะรวมกันในถังไม่ได้แยกตามประเภทของขยะ อาจเป็นเพราะจุดทิ้งขยะในชุมชนไม่เพียงพอ และประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการคัดแยกขยะ ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“...ไม่ได้มีการคัดแยกขยะ เพราะว่าไม่มีถังขยะที่แยกประเภทไว้...”

(ผู้นำชุมชนคนที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

“...ในชุมชนมีจุดทิ้งขยะไม่เพียงพอ ทำให้คนในชุมชนทิ้งขยะรวมกัน...”

(ประชาชนคนที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มกราคม 2567)

สำหรับการแยกขยะที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ขยะเปียก ก็จะนำไปเป็นอาหารสัตว์หรือทำปุ๋ยหมักใช้ปลูกต้นไม้ ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“...เศษอาหารที่อยู่ในบ้าน ส่วนมากก็เอาไปผสมกับหัวอาหารแล้วก็นำไปให้ไก่ และหมู...”

(ประชาชนคนที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มกราคม 2567)

ส่วนขยะรีไซเคิล เช่น ขวดพลาสติก กระป๋อง กล่องกระดาษ ประชาชนจะต้องเก็บรวบรวมแล้วนำไปขายเอง ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“...ประชาชนบางส่วนจะนำขยะที่สามารถรีไซเคิลได้ เก็บรวบรวมไว้แล้วนำไปขาย เป็นการสร้างรายได้หนึ่ง...”

(ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

แต่บางบ้านไม่มีพื้นที่ว่างมากพอที่จะรวบรวมให้ได้ปริมาณมากแล้วจึงนำไปขาย ดังนั้นจึงมองว่าเป็นเรื่องยุ่งยากและเสียเวลา ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“...ถ้าบ้านไหนมีพื้นที่จำกัด การเก็บหรือคัดแยกขยะจะเป็นไปได้ยาก เพราะว่าไม่มีพื้นที่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องทิ้งขยะแบบถังรวม...”

(ผู้นำชุมชนคนที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มกราคม 2567)

จากการสัมภาษณ์ข้างต้น พบว่า การคัดแยกขยะมูลฝอย ชุมชนบ้านปลายแหลมยังไม่มี การคัดแยกขยะมูลฝอยตามประเภทของขยะ ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะขาดความรู้ ความเข้าใจในการคัดแยกขยะ อีกทั้งจุดทิ้งขยะในชุมชนไม่เพียงพอ แต่สำหรับบ้านที่มีการคัดแยกขยะ เช่น ขยะเปียก จะนำไปเป็นอาหารของสัตว์หรือนำไปทำปุ๋ย ส่วนขยะรีไซเคิล เช่น ขวดพลาสติก กระป๋อง กล่องกระดาษ ประชาชนจะต้องเก็บรวบรวมแล้วนำไปขายเอง แต่บางบ้านที่ไม่มีพื้นที่ว่างมากพอที่จะรวบรวมให้ได้ปริมาณมากแล้วจึงนำไปขาย จึงมองว่าเป็นเรื่องยุ่งยากและเสียเวลา

2) การจัดเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย เนื่องจากชุมชนบ้านปลายแหลมไม่ได้คัดแยกขยะมูลฝอย ทำให้ถังขยะเต็มเร็ว และหากถังขยะเต็มแล้วก็จะวางขยะกองไว้ในที่พื้นสาธารณะหรือวางไว้ข้างถังขยะ ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“...เป็นสิ่งที่เห็นจนชินตา พวกขยะที่วางเกลื่อนบนพื้นถนน เพราะว่าถังขยะสาธารณะเต็ม แล้วประชาชนไม่มีที่ทิ้งเพียงพอ...”

(ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักคนที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2567)

นอกจากนี้ถังขยะชำรุดเสียหายจำนวนมากทำให้น้ำขยะไหลออกมาบนพื้นถนนและส่งผลกระทบต่อกลิ่นเหม็น ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“...ถึงขยะในชุมชนบางถึงก็รั่ว บางถึงก็หักพังไม่สมบูรณ์ ทำให้มีน้ำขยะไหลออกมาบนพื้นถนนเกือบทุกวัน...”

(ประชาชนคนที่ 8 ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มกราคม 2567)

อีกทั้งยังมีสัตว์มาคุ้ยเหยียดขยะจนขยะที่อยู่ในถังล้มหกเรี่ยราด ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“...ขยะที่ล้นถังออกมาก็มีสัตว์มาคุ้ย จนถึงล้มหกบนพื้น ...”

(ผู้นำชุมชนคนที่ 5 ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มกราคม 2567)

จากการสัมภาษณ์ข้างต้น พบว่า การจัดเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย ชุมชนบ้านปลายแหลมไม่ได้คัดแยกขยะมูลฝอย ทำให้ถึงขยะในชุมชนเต็มเร็ว และมีการวางขยะกองไว้ในที่พื้นสาธารณะหรือวางไว้ข้างถังขยะ อีกทั้งมีถังขยะชำรุดเสียหายจำนวนมากและน้ำขยะจึงไหลออกมาบนพื้นถนนและส่งกลิ่นเหม็น มีสัตว์มาคุ้ยเหยียดขยะจนล้มหกเรี่ยราด

3) การขนถ่ายขยะมูลฝอย ชุมชนบ้านปลายแหลมมีปัญหาารถเก็บขนขยะมาไม่เป็นเวลา ไม่สม่ำเสมอ เมื่อเจ้าหน้าที่มาจัดเก็บก็มักจะเก็บไปเฉพาะที่อยู่ในถังขยะ จึงทำให้มีขยะตกหล่น ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“...รถเก็บขยะมาไม่เป็นเวลาและไม่ได้มาทุกวัน ทำให้เกิดขยะสะสม...”

(ประชาชนคนที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มกราคม 2567)

“...ร้านปิดเที่ยงคืน จึงนำขยะออกมาทิ้งช้ากว่าเวลาที่รถขยะมา ร้านจึงต้องนำใส่ถุงดำกองรวมกันไว้ หากรถขยะเก็บไปไม่หมดหรือไม่ได้มาเก็บก็จะเกิดปัญหาขยะตกค้าง ...”

(ผู้ประกอบการร้านอาหารคนที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

รวมทั้งบางซอยคับแคปรถขยะอาจจะเข้าไปเก็บขยะในชุมชนไม่สะดวก ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“...ซอยในชุมชนบางซอยมีการสัญจรที่คับแคบ รถขยะจะเข้าไปดูแลไม่ทั่วถึง จึงทำให้เกิดการตกหล่นในการขนถ่ายขยะมูลฝอย...”

(ผู้อำนวยการกองช่างสุขาภิบาล ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

จากการสัมภาษณ์ข้างต้น พบว่า การขนถ่ายขยะมูลฝอย ชุมชนบ้านปลายแหลมนั้นพบปัญหารถเก็บขนขยะมาไม่เป็นเวลา ไม่สม่ำเสมอ เมื่อเจ้าหน้าที่มาจัดเก็บก็มักจะเก็บไปเฉพาะที่อยู่ในถังขยะ จึงทำให้มีขยะตกหล่น และบางซอยในชุมชนมีความคับแคปรถขยะเข้าไปทำงานไม่สะดวก

4) การสนับสนุนต่อการจัดการขยะมูลฝอย เทศบาลนครเกาะสมุยต้องลงพื้นที่ร่วมวางแผนกับชุมชนอย่างจริงจัง เพื่อสร้างความรู้และสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชน และส่งเสริมกิจกรรมกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เช่น การประกวดชุมชนสะอาด การเปลี่ยนขยะเป็นเงิน เป็นต้น ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“...เทศบาลมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการขยะ เช่น ประกวดชุมชน

สะอาด เพื่อให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมกันจนเกิดความร่วมมือกันในชุมชน...”

(ผู้นำชุมชนคนที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

ชุมชนมีการรณรงค์ลดการเกิดขยะอย่างจริงจัง เช่น การใช้ถุงผ้า ปิ่นโตใส่อาหาร โดยเป็นการสร้างแรงจูงใจจากทางร้านค้า ร้านอาหาร ให้แก่ประชาชนด้วยการลดราคาแก่ผู้ที่ปฏิเสธถุงพลาสติกและกล่องโฟม ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“...ที่ร้านมี นโยบายว่า ถ้าลูกค้านำกล่องใส่อาหารมาจากบ้าน ทางร้านจะลดราคาอาหารให้ 5-10 บาทเป็นการช่วยลดการเกิดขยะอย่างหนึ่ง...”

(ผู้ประกอบการร้านอาหารคนที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

“...ลูกค้าที่นำถุงผ้ามาใช้ และซื้อของที่ร้านจะคุบองสะสมแต้มเพื่อใช้สำหรับลดราคาสินค้าภายในร้าน...”

(ผู้ประกอบการร้านค้าคนที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2567)

นอกจากนี้ทางเทศบาลนครเกาะสมุยได้สนับสนุนอุปกรณ์ในการจัดการขยะมูลฝอย เช่น ถังขยะจำแนกตามประเภท การจัดเก็บขยะ และการขนถ่ายขยะไปกำจัด ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“...ทางเทศบาลนครเกาะสมุยมีการสนับสนุนอุปกรณ์ และยานพาหนะสำหรับการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน เช่น ถังขยะตามจุดต่าง ๆ รถขยะที่จัดเก็บขยะ และการนำขยะไปกำจัด...”

(ผู้อำนวยการกองช่างสุขาภิบาล ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

สอดคล้องกับผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมที่กล่าวว่า

“...ถึงขยะที่มีอยู่ในชุมชนทางเทศบาลมีการเพิ่มและเปลี่ยนแปลงใหม่สำหรับถังที่มีปัญหา มีการตรวจสอบดูแลอยู่อย่างตลอด เพื่อลดปัญหาขยะล้นเมือง...”

(ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

จากการสัมภาษณ์ข้างต้น พบว่า การสนับสนุนต่อการจัดการขยะมูลฝอย เทศบาลนครเกาะสมุยมีการลงพื้นที่วางแผนร่วมกับชุมชน เพื่อสร้างความรู้และสร้างจิตสำนึก พร้อมทั้งส่งเสริมกิจกรรมกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เช่น การประกวดชุมชนสะอาด การเปลี่ยนขยะเป็นเงิน เป็นต้น ซึ่งชุมชนมีการรณรงค์ลดการเกิดขยะ เช่น การใช้ถุงผ้า ปิ่นโตใส่อาหาร โดยเป็นการสร้างแรงจูงใจจากทางร้านค้า ร้านอาหาร ด้วยการลดราคาแก่ผู้ที่ปฏิเสธถุงพลาสติกและกล่องโฟม นอกจากนี้ทางเทศบาลนครเกาะสมุยได้สนับสนุนอุปกรณ์ในการจัดการขยะมูลฝอย เช่น ถังขยะจำแนกตามประเภท การจัดเก็บขยะ และการขนถ่ายขยะไปกำจัด เป็นต้น

2. ลักษณะการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านปลายแหลม อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งปรากฏผลการศึกษาได้ ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา ประชาชนในชุมชนบ้านปลายแหลม มีการเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอปัญหาและความต้องการในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนร่วมกับเทศบาล และนำเสนอการจัดกิจกรรมที่สามารถช่วยลดขยะของชุมชนได้ ดังคำสัมภาษณ์ของประชาชนที่ว่า

“...เวลามีประชุมเกี่ยวกับการจัดการขยะ จะเข้าร่วมตลอดเพื่อรับรู้ข่าวสาร และแนวทางการปฏิบัติงานของชุมชนว่ามีการจัดการอย่างไรบ้างพร้อมเสนอความคิดเห็น...”

(ประชาชนคนที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

“...ชาวบ้านมีการเสนอความต้องการร่วมในการกำหนดแผนงานเพื่อจัดการขยะมูลฝอยให้ตรงกับความต้องการและเกิดประโยชน์ร่วมกัน...”

(ประชาชนคนที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

“...ไม่ค่อยมีเวลาว่างไปเข้าร่วมประชุมขยะมูลฝอยของชุมชน อีกอย่าง บางครั้งก็ไม่รู้ว่ามีการจัดอบรมด้วย เพราะไม่ได้ติดตาม...”

(ประชาชนคนที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

“...ไม่ได้ร่วมเสนอความเห็นหรือว่าแจ้งปัญหาอะไรทั้งนั้น เค้าให้ทำอะไรก็ทำตาม ๆ ไป...”

(ประชาชนคนที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

“...เข้าร่วมบ้างในบางครั้งถ้าว่าง แต่ถ้าวันไหนมีงานก็จะให้คนที่เข้าร่วมประชุมมาเล่าให้ฟัง เพื่อจะได้ดำเนินกิจกรรมตามได้อย่างถูกต้อง...”

(ประชาชนคนที่ 5 ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

และผู้ประกอบการธุรกิจชุมชนบ้านแหลมได้มีการเข้าร่วมวางแผนเกี่ยวกับจัดการขยะมูลฝอย รวมถึงช่วยดำเนินการเพื่อลดขยะจากต้นทางอีกด้วย ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“...ร้านเข้าร่วมรับฟังประเด็นขยะที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อปรับตัว และช่วยวางแผนการทำงานร่วมกันกับทุกภาคส่วน...”

(ผู้ประกอบการร้านค้าคนที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2567)

“...ร้านมีการจัดโครงการลดขยะ และร่วมรณรงค์ลดการใช้ถุงพลาสติกในการใส่สินค้าจากทางร้าน โดยเปลี่ยนให้ใช้ถุงผ้าแทน...”

(ผู้ประกอบการร้านค้าคนที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2567)

“...ร้านเข้าร่วมประชุม และเสนอแนะโครงการต่าง ๆ ที่จะช่วยลดขยะ เพื่อให้ทุกคน ทุกฝ่ายในชุมชนสามารถทำร่วมกันได้อย่างทั่วถึง...”

(ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารคนที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2567)

“...การดำเนินการต่าง ๆ ไม่ค่อยได้มีส่วนร่วมในการวางแผน แต่จะช่วยใน

ทางปฏิบัติเสียมากกว่า...”

(ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักคนที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2567)

แม้ว่าจะมีประชาชนหรือผู้ประกอบการในชุมชนบางส่วนที่ให้ความร่วมมือและไม่ให้ความร่วมมือ แต่ก็มี การเชิญชวนและประชาสัมพันธ์เพื่อให้ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมจัดการขยะมูลฝอย ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“...ชุมชนมีการกระจายข่าวเกี่ยวกับการจัดการขยะอยู่ตลอด ให้ชาวบ้านช่วยกันคิดและลงมือทำร่วมกัน เพื่อให้ทุกคนได้รับรู้ถึงปัญหา...”

(ผู้นำชุมชนคนที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

“...โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และพร้อมที่จะวางแผนหรือแก้ไขปัญหาขยะที่เกิดขึ้นไปด้วยกัน...”

(ผู้นำชุมชนคนที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

“...ทางเทศบาลมีกิจกรรมและโครงการให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม เช่น โครงการหน้าบ้านน่าอยู่ โครงการชุมชนสะอาด...”

(นายกเทศมนตรีเทศบาลนครเกาะสมุย ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

“...มีการวางแผนในการจัดเก็บขยะในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ชุมชนลดปัญหาขยะตกค้างให้ได้มากที่สุด...”

(ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

“...ตอนนี้กำลังที่จะขยายระบบกำจัดขยะ และการขนถ่ายให้ครอบคลุมพร้อมทั้งเพิ่มยานพาหนะในการจัดเก็บขยะชุมชน...”

(ผู้อำนวยการกองช่างสุขาภิบาล ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

จากการสัมภาษณ์ข้างต้น พบว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหา ชุมชนบ้านปลายแหลม มีการเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอปัญหาและความต้องการในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนร่วมกับเทศบาล และร่วมกิจกรรมที่สามารถช่วยลดขยะของชุมชนได้ แต่ก็มีประชาชนบางส่วนที่ไม่ได้รับรู้ข่าวสาร และร่วมวางแผนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ประชาชนบางส่วนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้งลงภาชนะที่รองรับขยะมูลฝอย ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“...ก่อนทิ้งขยะทุกครั้ง จะแยกถุงขยะไว้ให้ชัดเจน เวลานำไปทิ้งตามประเภทของถังที่ทางเทศบาลจัดไว้ให้...”

(ประชาชนคนที่ 5 ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มกราคม 2567)

“...มีการใช้ประโยชน์จากขยะ เช่น การนำขยะเปียกไปทำเป็นปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ และนำไปใช้เลี้ยงสัตว์...”

(ประชาชนคนที่ 6 ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มกราคม 2567)

“...ขยะเปียกที่เกิดขึ้นในครัวเรือน ส่วนใหญ่จะไม่ทิ้งปนไปกับขยะอื่น
จะแยกเก็บไว้ทำปุ๋ยหมัก เพราะถือว่าเป็นสารอาหารที่ดีใช้รดน้ำต้นไม้...”

(ประชาชนคนที่ 7 ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มกราคม 2567)

“...เดี๋ยวนี้เวลาไปตลาดจะเอาถุงผ้าไปด้วย หรือตะกร้าเพื่อนำไปใส่ของ
ใช้ที่เราจะซื้อ จะได้ช่วยลดขยะ ลดโลกร้อนด้วย...”

(ประชาชนคนที่ 8 ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มกราคม 2567)

“...ทุกครั้งที่สั่งก็จะนำกล่องใส่อาหารไปด้วย อีกอย่างร้านอาหารในชุมชน
มีลว่นลดสำหรับคนที่นำกล่องอาหารมาใส่...”

(ประชาชนคนที่ 9 ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มกราคม 2567)

อีกทั้งผู้ประกอบการพยายามปรับเปลี่ยนอุปกรณ์ที่ใช้ใส่สินค้าให้เกิดการย่อยสลายได้ง่ายมาก
ที่สุด เช่น ใช้กล่องกระดาษแทนกล่องโฟม หรือการนำกล่องอาหารมาเองและให้ส่วนลดกับลูกค้า แต่ก็
ต้องคำนึงถึงต้นทุนด้วย ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“...ร้านมีการปรับเปลี่ยนวัสดุที่ใช้ใส่อาหาร ลดการเกิดขยะจากต้นทาง
เช่น ตอนนี้นำมาใส่กล่องกระดาษรองอาหารด้วยใบตอง...”

(ผู้ประกอบการร้านอาหาร 4 ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2567)

“...เวลารับของมาวางขายที่ร้าน ส่วนใหญ่จะเลือกสินค้าที่ทำจากธรรมชาติ
สามารถย่อยสลายได้ง่ายมากที่สุด...”

(ผู้ประกอบการร้านค้าคนที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2567)

“...หากลูกค้าที่มาจ่ายซื้อสินค้าแล้วนำถุงผ้ามาใส่สินค้าทางร้านจะมีส่วน
ลด เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ทุกคนร่วมกันลดการใช้ถุงพลาสติก...”

(ผู้ประกอบการร้านค้าคนที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2567)

“...มีการคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้งทุกครั้ง เพื่อให้ง่ายต่อการทำลาย สะดวก
ในการขนถ่ายต่อไป...”

(ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักคนที่ 5 ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2567)

แม้ว่าจะมีการคัดแยกขยะบางส่วน และมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ แต่การจัดการดูแลเรื่อง
ระบบขนถ่าย ระบบการนำขยะไปทำลายก็มีความสำคัญอย่างมาก ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า

“...การขนถ่ายอาจมีความล่าช้าไปบ้าง ด้วยปริมาณขยะที่มากขึ้นใน
ชุมชนแต่ทางผู้บริหารก็มีการวางแผนแก้ไข...”

(ผู้นำชุมชนคนที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

“...เพิ่มจำนวนถังขยะในชุมชนให้มากขึ้น เพิ่มเวลาการเก็บขยะเพื่อไม่ให้

สามารถเก็บขยะตามจุดต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง...”

(ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

“...จัดโครงการเกี่ยวกับการทำปุ๋ยหมักชีวภาพจากขยะเหลือใช้ ให้ชาวบ้าน
เข้ามาศึกษาดูแล้วนำไปปรับใช้ด้วยตนเอง...”

(นายกเทศมนตรีเทศบาลนครเกาะสมุย ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

“...เริ่มจัดระบบการเก็บขยะเป็นเวลา โดยมีการแจ้งก่อนล่วงหน้าเพื่อให้
ชาวบ้านได้นำขยะออกมาทิ้ง และไม่เกิดขยะตกค้างที่จะส่งกลิ่นเหม็น...”

(ผู้อำนวยการกองช่างสุขาภิบาล ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

จากการสัมภาษณ์ข้างต้น พบว่า การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ประชาชนบางส่วนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้งลงภาชนะที่รองรับขยะมูลฝอย นอกจากนี้ยังมีการใช้ประโยชน์จากขยะ เช่น การนำขยะเปียกไปทำเป็นปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ นำไปใช้เลี้ยงสัตว์ และประชาชนบางส่วนยังร่วมกันปรับเปลี่ยนมาใช้ถุงผ้าแทนสำหรับการใส่สินค้าในการจับจ่ายใช้สอย อีกทั้งผู้ประกอบการร้านค้า ร้านอาหารพยายามใช้วัสดุใส่สินค้าที่ทำให้เกิดการย่อยสลายได้ง่ายมากที่สุด แต่ก็ต้องคำนึงถึงต้นทุนด้วย

3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ประชาชนบางส่วนมีส่วนร่วมในการนำวัสดุที่ใช้แล้วนำกลับมาใช้ใหม่ เช่น ขวดน้ำดื่ม ถังพลาสติก รวมทั้งคัดแยกขยะมูลฝอยที่ใช้แล้วนำไปขายเพื่อเพิ่มรายได้ ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“...ขวดน้ำดื่มที่ใช้แล้ว ก็นำมาล้างให้สะอาดแล้วก็กรอกน้ำดื่มใส่ใหม่ จะ
ได้ไม่ต้องซื้อขวดใหม่อีก...”

(ประชาชนคนที่ 10 ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มกราคม 2567)

“...เวลาไปซื้อของได้ถังพลาสติกมา เราจะไม่ทิ้ง จะนำไปใส่น้ำ ใส่
ใช้วน ๆ ไปจะได้ลดปัญหาการเกิดขยะซ้ำซาก...”

(ประชาชนคนที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มกราคม 2567)

“...อันไหนที่เป็นกระป๋อง ขวดพลาสติก หรือกล่องกระดาษที่สามารถ
นำไปขายได้ ก็จะเก็บแยกไว้ต่างหาก ส่วนขยะที่เหลือจะนำไปทิ้งตามประเภท...”

(ประชาชนคนที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มกราคม 2567)

“...ขยะที่ขายได้จะเก็บสะสมไว้ แล้วค่อยนำไปขาย ส่วนขยะที่ไม่สามารถ
นำไปใช้ประโยชน์ได้จะแยกประเภทก่อน แล้วค่อยทิ้ง...”

(ประชาชนคนที่ 5 ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มกราคม 2567)

นอกจากนี้ ประชาชนส่วนใหญ่จะไม่ทิ้งขยะลงในแม่น้ำ ลำคลองหรือริมถนน และไม่เผาขยะในที่โล่ง เพื่อลดปัญหามลพิษที่จะเกิดขึ้นในชุมชน ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“...ประชาชนให้ความร่วมมือด้วยการไม่ทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลองต่าง
เพื่อไม่ให้เกิดเป็นแหล่งน้ำเน่าเสียได้...”

(ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

“...โดยปกติแล้วชาวบ้านจะไม่เผาขยะ เพราะว่าจะเกิดควันแล้วส่งผล
ต่ออากาศ และสร้างมลพิษให้กับชุมชนด้วย...”

(ผู้อำนวยการกองช่างสุขาภิบาล ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

“...ชุมชนจะไม่มี การเผาไหม้ขยะโดยเด็ดขาด เนื่องจากจะสร้างมลพิษ
ทางอากาศ...”

(ผู้นำชุมชนคนที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

“...หากชาวบ้านต้องการกำจัดขยะด้วยตนเอง ต้องใช้วิธีการฝังกลบภายใน
บริเวณครัวเรือน...”

(นายกเทศมนตรีเทศบาลนครเกาะสมุย ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

อีกทั้งผู้ประกอบการยังลดต้นทุนในการใช้ภาชนะใส่สินค้า จากการที่ชุมชนร่วมกันใช้วัสดุอื่น
แทน ถึงแม้จะต้องมีการลดราคาสินค้าหรือจัดโปรโมชั่นเพื่อดึงดูดความสนใจ ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“...ร้านลดต้นทุนด้านภาชนะที่ใช้ใส่อาหารให้กับลูกค้าในชุมชน เนื่องจาก
ชาวบ้านนำกล่องอาหารมาใส่เอง โดยแลกกับส่วนลด...”

(ผู้ประกอบการร้านอาหารคนที่ 5 ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2567)

“...ถึงแม้จะต้องมีส่วนลดเพื่อให้ชุมชนได้เกิดการลดขยะขึ้นนั้น ก็ถือว่า
ร้านได้รับผลประโยชน์ร่วมด้วย เพราะหากชุมชนสะอาดก็จะกระตุ้นนักท่องเที่ยว
ให้เข้ามาใช้บริการ...”

(ผู้ประกอบการร้านค้าคนที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2567)

“...การที่ชุมชนมีความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาขยะด้วยกัน ทำให้ชุมชน
มีความเป็นระเบียบและพร้อมที่จะรองรับการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น...”

(ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักคนที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2567)

จากการสัมภาษณ์ข้างต้น พบว่า การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ประชาชนบางส่วนมี
ส่วนร่วมในการนำวัสดุที่ใช้แล้วนำกลับมาใช้ใหม่ เช่น ขวดน้ำดื่ม ถังพลาสติก รวมทั้งนำขยะมูลฝอยที่
คัดแยกไว้ไปขายเพื่อเพิ่มรายได้ นอกจากนี้ชุมชนจะไม่ทิ้งขยะลงในแม่น้ำ ลำคลองหรือริมถนน และไม่
มีการเผาขยะในที่โล่ง เพื่อลดการเกิดปัญหามลพิษในชุมชน

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ประชาชนในชุมชนบ้านปลายแหลมมีการแจ้งทาง
เทศบาลให้ทราบหากพบเจอถังขยะที่เกิดความเสียหายและชำรุด และมีการติดตามการทำงานของ
พนักงานปฏิบัติรักษาความสะอาดของเทศบาล ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“...จะค่อยสังเกตตลอดว่าเจ้าหน้าที่มาเก็บขยะหมดมั้ย ทำงานยังไง
ถ้าพบเจอปัญหาที่จะแสดงความคิดเพื่อให้ชุมชนได้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น...”

(ประชาชนคนที่ 2 ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มกราคม 2567)

“...เวลาเจอถังขยะที่เสียหาย หรือชำรุดจะแจ้งเจ้าหน้าที่ให้ทราบจะได้
แก้ไขไม่ให้เกิดปัญหาอื่นตามมาอีก...”

(ประชาชนคนที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มกราคม 2567)

“...ประชาชนมีการเสียค่าธรรมเนียมในการจัดเก็บขยะ จึงมีการ
ตรวจสอบรายได้จากการเก็บค่าธรรมเนียมที่จ่ายให้กับเทศบาล...”

(ประชาชนคนที่ 8 ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มกราคม 2567)

“...ปกติแล้วต้องจ่ายค่าธรรมเนียมให้เทศบาลทุกเดือน เดือนละ 20 บาท
เพราะฉะนั้นแล้วเราก็ต้องมีสิทธิ์รู้ว่าเงินที่เก็บไปได้ใช้ประโยชน์ด้านไหนบ้าง...”

(ประชาชนคนที่ 7 ผู้ให้สัมภาษณ์, 4 มกราคม 2567)

อีกทั้งชุมชนยังให้ความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็น และมีข้อเสนอแนะในการจัดการ
ขยะมูลฝอยร่วมกัน ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“...ในฐานะที่เป็นผู้นำชุมชน ถ้าเกิดปัญหาถังขยะเสียหาย ชำรุดจะทำ
เรื่องแจ้งให้เทศบาลเข้ามาเปลี่ยน ชาวบ้านจะได้ใช้ได้อย่างสะดวก...”

(ผู้นำชุมชนคนที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

“...ทุกครั้งที่มีการจัดประชุมเกี่ยวกับขยะมูลฝอย เราจะเข้าร่วมเพื่อ
เพื่อชี้แจงปัญหาและสิ่งที่ต้องการให้ทางเทศบาลพัฒนา...”

(ผู้นำชุมชนคนที่ 4 ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

“...ทางเทศบาลพร้อมที่จะรับฟังและแก้ไขปัญหาตามข้อเสนอแนะ
ที่ได้รับจากประชาชน เพื่อจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น...”

(ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ผู้ให้สัมภาษณ์, 6 มกราคม 2567)

แม้ว่าชุมชนจะมีการจัดการขยะมูลฝอยตามแนวทางต่าง ๆ แต่ก็ต้องมีการติดตามผลอย่าง
ต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลในระยะยาว ดังคำสัมภาษณ์ว่า

“...การจัดการขยะมูลฝอยนั้น นอกจากกระทำเสร็จแล้วก็ควรมีการติดตาม
ตามการทำงานของทุกฝ่ายอย่างสม่ำเสมอ...”

(ผู้ประกอบการร้านอาหารคนที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2567)

“...ทางร้านมีการประสานงานกับเทศบาลเรื่องขยะอยู่ตลอด เพื่อให้การ
ทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน...”

(ผู้ประกอบการร้านค้าคนที่ 1 ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2567)

“...มีการติดตามผลและตรวจสอบการดำเนินการที่วางไว้ให้เป็นไปตาม
ลักษณะการเปลี่ยนแปลงของชุมชน...”

(ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักคนที่ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์, 7 มกราคม 2567)

จากการสัมภาษณ์ข้างต้น พบว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ประชาชนในชุมชนบ้าน
ปลายแหลมมีการแจ้งทางเทศบาลให้ทราบหากพบเจอถึงขยะที่เกิดความเสียหายและชำรุด มีการ
ติดตามการทำงานของพนักงานปฏิบัติรักษาความสะอาดของเทศบาล เนื่องจากประชาชนมีการเสีย
ค่าธรรมเนียมในการจัดเก็บขยะ จึงมีการตรวจสอบรายได้จากการเก็บค่าธรรมเนียมที่จ่ายให้กับเทศบาล
อีกทั้งชุมชนบ้านปลายแหลมยังให้ความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็น และมีข้อเสนอแนะในการ
จัดการขยะมูลฝอยร่วมกัน

อภิปรายผล

จากการศึกษา การจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านปลายแหลม อำเภอ
เกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถอภิปรายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. บริบทพื้นที่ชุมชนบ้านปลายแหลม สภาพพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การตั้งถิ่น
ฐาน พื้นที่ส่วนใหญ่ปลูกมะพร้าว ทุเรียน ลำไย มังคุด และยางพารา เป็นต้น ประชากรประกอบ
อาชีพหลัก ได้แก่ เกษตรกร และอาชีพเสริม ได้แก่ ค้าขาย ทรัพยากรทางธรรมชาติมีความหลากหลาย
ประกอบกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นของผู้คนในชุมชนที่สืบทอดความเป็นเกาะสมุยมาแต่
โบราณกาล สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นมนต์เสน่ห์ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือน ทำให้พื้นที่ธรรมชาติ
บางส่วนถูกทำลายมากเกินไปจนเกิดปัญหาต่าง ๆ หนึ่งในนั้นก็คือ ปัญหาขยะ ด้วยจำนวน
ปริมาณขยะที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี จากแหล่งกำเนิดขยะ เช่น ครั้วเรือน ร้านค้า ร้านอาหาร ดังนั้นจึง
มีการบริหารจัดการขยะมูลฝอยโดยเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และมีการกำหนดนโยบาย
มาตรการอย่างเหมาะสมต่อไป สอดคล้องกับ ศุภรินทร์ อนุธโรโต และคณะ (2559) ที่ได้ศึกษารูปแบบที่
เหมาะสมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเทศบาลตำบลหนองควาย อำเภอหาดง จังหวัดเชียงใหม่
พบว่า พื้นที่เทศบาลตำบลหนองควายยังคงมีปัญหาปริมาณขยะมูลฝอยจำนวนมากขึ้น เทศบาลต้อง
แบกรับค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บและกำจัดขยะที่สูงขึ้น ดังนั้นจึงควรมีมาตรการหรือแนวทางในการ
จัดการขยะในรูปแบบที่เหมาะสมและได้รับความร่วมมืออย่างดีจากคนในหมู่บ้านชุมชนและสอดคล้อง
กับ ทิวา ประสุพรรณ และคณะ (2559) ที่ได้ศึกษาการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นและชุมชนในตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง พบว่า จำนวนขยะมูลฝอยมี
ปริมาณมากเนื่องจากความหนาแน่นของประชาชนในพื้นที่ที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยแหล่งกำเนิดขยะ
ที่มีปริมาณมากที่สุด มาจากครั้วเรือน โรงงาน และบริษัทห้างร้าน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งใน
การแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนในครั้วเรือนในการลดจำนวนปริมาณขยะให้ลดลง

2. ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านปลายแหลม ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนบ้านปลายแหลมไม่มีการคัดแยกขยะมูลฝอยตามประเภทของขยะ เป็นเพราะขาดความรู้ ความเข้าใจ อีกทั้งจุดทิ้งขยะในชุมชนไม่เพียงพอ ถึงขยะในชุมชนเต็มเร็ว และมีการวางขยะกองไว้ในที่พื้นหรือวางไว้ข้างถังขยะ อีกทั้งมีถังขยะชำรุดเสียหายจำนวนมากและน้ำขยะจึงไหลออกมาบนพื้นถนนและส่งกลิ่นเหม็น มีสัตว์มาคุ้ยเขี่ยถึงขยะจนลั้มหกเรื้อยราด การขนถ่ายขยะมูลฝอยชุมชนบ้านปลายแหลมนั้นพบปัญหารถเก็บขนขยะมาไม่เป็นเวลา ไม่สม่ำเสมอ จึงทำให้มีขยะมูลฝอยตกค้าง และบางซอยในชุมชนมีความคับแคบรถเก็บขยะเข้าไปทำงานไม่สะดวก การสนับสนุนต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนครเกาะสมุย ขาดการบูรณาการอย่างแท้จริง ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบและภาคประชาชน ขาดสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ อีกทั้งยังขาดการประชาสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยสอดคล้องกับ สุนทร ปัญญาพงษ์ และคณะ (2563) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านนาฝาย ตำบลนาฝาย อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่าควรส่งเสริมชุมชนในการคัดแยก ประเภทขยะลงถังขยะอย่างจริงจังต่อเนื่อง ประเภทขยะเปียกและขยะแห้ง เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นอุปนิสัยและเป็นที่ยอมรับของชุมชนต่อไป ชุมชนควรมีการประชาสัมพันธ์ในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยอย่างสม่ำเสมอ ช่วงเวลาในการจัดเก็บขยะ เพื่อป้องกันสัตว์เลื้อยมาคุ้ยเขี่ยขยะมูลฝอยสร้างความสกปรกและส่งกลิ่นเหม็นในชุมชน และควรส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาขยะมูลฝอย เพราะผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการแจ้งให้คณะกรรมการหมู่บ้านทราบ เมื่อพบเห็นถังขยะชำรุดหรือไม่เพียงพอต่อการใช้งาน

3. การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านปลาย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย ประชาชนมีการเข้าร่วมประชุมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนร่วมกับเทศบาล และร่วมวางแผนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอย ประชาชนบางส่วนมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้ง นอกจากนี้ยังมีการใช้ประโยชน์จากขยะ เช่น การนำไปทำเป็นปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ นำไปใช้เลี้ยงสัตว์ การมีส่วนร่วมในการร่วมรับผลประโยชน์ ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำวัสดุที่ใช้แล้วนำกลับมาใช้ใหม่ และการมีส่วนร่วมในการร่วมประเมินผลการจัดการขยะมูลฝอย ประชาชนมีการแจ้งทางเทศบาลให้ทราบหากพบเจอถังขยะที่เกิดความเสียหายและชำรุด มีการติดตามการทำงานของพนักงานปฏิบัติรักษาความสะอาดของเทศบาล สอดคล้องกับ รุ่งกานต์ พลายแก้ว และ ประภัสสร อักษรพันธ์ (2562) ที่ได้ศึกษาเรื่องผลของการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี จัดทำเป็นโครงการบริหารพฤติกรรมจัดการขยะจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลตำบลบ้านนา เพื่อลด

ปริมาณขยะมูลฝอยด้วยการจัดการที่เหมาะสมตามสภาพพื้นที่ที่มีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) การประเมินสถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอย 2) การวางแผนการจัดการขยะมูลฝอย 3) การปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอย และ 4) การติดตามผลการจัดการขยะมูลฝอย จัดทำโดยคณะกรรมการการจัดการขยะมูลฝอยซึ่งมาจากเทศบาล ผู้นำชุมชน และตัวแทนครัวเรือน ปริมาณขยะมูลฝอยหลังจากการดำเนินการมีแนวโน้มลดลง กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 67.93 และมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนโดยรวมอยู่ในระดับสูงร้อยละ 75.47 จุดที่ต้องพัฒนา คือ การตรงต่อเวลาในการจัดเก็บขยะมูลฝอยของเทศบาล การประชาสัมพันธ์ การรณรงค์การจัดการขยะมูลฝอยไม่สม่ำเสมอ และควรมีแนวทางในการจัดการขยะอินทรีย์ที่เป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ผู้บริหารของเทศบาลนครเกาะสมุย ควรมีนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำร่างเทศบัญญัติของเทศบาลเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนให้มากยิ่งขึ้น
2. ควรสนับสนุนให้ภาคประชาชนคัดเลือกตัวแทนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนครเกาะสมุย
3. ควรมีการสร้างมาตรการหรือสร้างแรงจูงใจให้กับประชาชนในการคัดแยกขยะ และเป็น การสร้างแรงจูงใจให้มีการจัดการอย่างเป็นระบบ ดีกว่าใช้ข้อบังคับต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษางานวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนในชุมชนที่มีต่อการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านปลายแหลม อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะของชุมชนบ้านปลายแหลมอย่างยั่งยืน
3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนด้วยตัวแปรอื่น ๆ เพิ่มเติมจากตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ที่มีผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2565). รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยปี 2564. กรุงเทพฯ: เอเชีย คอนเน็กซ์.
- กองยุทธศาสตร์และงบประมาณเทศบาลนครเกาะสมุย. (2566). แผนพัฒนาท้องถิ่น(พ.ศ. 2566-2570) เทศบาล นครเกาะสมุย. สุราษฎร์ธานี: เทศบาลนครเกาะสมุย.

- ทิวา ประสุพรรณ, ศิริวัฒน์ จิระเดชประไพ, ดารากร เจียมวิจักขณ์ และ ปรีชา ดิลกวุฒิ สิทธิ. (2559). การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในตำบลบ้านแลง อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง. วารสารวิจัยและพัฒนาโลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์, 11 (1): 45-61.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบทยกหน้าที่ของเทศบาลในการจัดการขยะมูลฝอย. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- รุ่งกานต์ พลายแก้ว และ ประภัสสร อักษรพันธ์. (2562). ผลของการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 5(2): 233-248.
- ศุภรินทร์ อนุตรโต, มานะชัย รอดชื่น และธนิยา เจตยานุกรกุล. (2559). รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเทศบาลตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิชาการ MFU Connexion, 6 (1): 53-78.
- สิริมา ปกป้อง. (2561). การจัดการปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างสะสมในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยในจังหวัดปทุมธานี. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุนทร ปัญญาพงษ์, อัญชลี ชัยศรี, ทสไนยวรรณ ดวงมำลำ และวิมลศิลป์ ประชัยภูมิ. (2563). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านนาฝาย ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์, 5(2): 95-108.